

БССР у першае пасляваеннае дзесяцігоддзе: цяжкія вынікі з-за гітлераўскай акупацыі і складанасці ў ходзе аднаўлення гаспадарчага комплексу (на прыкладзе Віцебскай вобласці)

Мандрык І.У.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Маішэрава”, Віцебск

Комплексна аналізуюцца асобныя аспекты сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця рэспублікі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе. На аснове дакументальных крыніц у артыкуле даказваецца, што змучаны вайной беларускі народ праявіў моцную волю, знайшоў у сябе сілы для таго, каб у кароткі тэрмін залячыць надзвычай глыбокія раны, нанесеныя гітлераўскай Германіяй. Большасць грамадзян Беларусі працавала актыўна, з вялікім напружаннем, часам без разліку на ўзнагароды і матэрыяльнае заахвочванне.

Мэта працы – выявіць і паказаць асаблівасці эканамічнага, сацыяльнага, палітычнага і культурнага развіцця Беларусі на этапе 1944–1955 гг.

Матэрыял і метады. *У артыкуле ўжыты архіўныя дакументы, зборнікі законаў і ўказаў, пастановаў партыйных і дзяржаўных арганізацый, шматлікія публікацыі гістарыяграфічнага і краязнаўчага значэння. Пры даследаванні тэмы прымяняліся гістарычны, сістэмны, лагічны, параўнальны і праблемны метады.*

Вынікі і іх абмеркаванне. *Перавод беларускай эканомікі на рэйкі мірнага развіцця, які пачаўся з верасня 1943 г., вызначаўся складанасцямі. Пасляваенная прамысловасць, сельская гаспадарка былі адкінуты ў стан сярэдзіны 1920-х гг., а ўзровень жыцця насельніцтва (забяспечанасць харчаваннем, вопраткай, абуткам, медыцынскай дапамогай, магчымасці матэрыяльнай базы культуры) без перабольшвання – у пачатак аднаўлення пасля грамадзянскай вайны. Грамадства ўсё яшчэ адчувала псіхалагічнае напружанне. Не сціхаў боль аб загінуўшых, пакалечаных і прапаўшых без вестак людзей. Вайна пакінула на Беларусі сотні тысяч інвалідаў, загубіла многія сем’і. Вялікія ахвяры, нанесеныя вайной, стварылі ў краіне неспрыяльную дэмаграфічную сітуацыю доўгатэрміновага характару. Асабліва заўважалася скарачэнне мужчынскага насельніцтва. Вынікам гэтага стала рэзкае зніжэнне нараджальнасці.*

Паўсядзённае жыццё беларусаў у гэты час характарызавалася і негатывнымі праявамі, якія засталіся з 1930-х гадоў. Замінала пераходу да дэмакратычных зносін у грамадстве палітычнае кіраўніцтва краіны на чале з І. Сталіным.

Аднак з наступленнем мірнага часу ў насельніцтва Беларусі было імкненне найхутчэй залячыць цяжкія раны вайны. З першых дзён вызвалення ў рабочых і сялян мелася высокая асабістая адказнасць за адраджэнне дзяржавы.

Заклучэнне. *Разбураная акупантамі ў час вайны гаспадарка БССР знаходзілася ў такім стане, што для яе аднаўлення патрэбны былі велізарныя выдаткі і шматгадовая ўпартая штодзённая праца насельніцтва. Складаным і цяжкім быў пераход да мірнага жыцця. Але аднаўленне гаспадаркі вялося з нябачнымі раней маштабамі будаўніцтва. Развіццё прамысловасці ў Беларусі ў пасляваенны час адбывалася на больш высокай тэхнічнай аснове, ішло хуткімі тэмпамі, якія значна перавышалі даваенныя. Павелічэнне капітальных укладанняў у развіццё сельскай гаспадаркі, пашырэнне самастойнасці калгасных гаспадарак развязалі ініцыятыву для больш рацыянальнага вядзення гэтай важнай галіны. З 1953 да 1958 года развіццё сельскай гаспадаркі краіны імкліва рухалася наперад, адбываўся значны рост выразу сельскагаспадарчай прадукцыі, але істотныя недахопы ў арганізацыі працы ў калгаснай вытворчасці не дазволілі ў далейшым*

атрымаць тут запатрабаванай эфектыўнасці. Пасляваенная вёска чакала далейшых змен у аграрнай палітыцы і стылі кіраўніцтва калгасамі і саўгасамі.

Ключавыя словы: аднаўленне гаспадаркі, вытворчая і грамадская актыўнасць, узровень жыцця, індустрыяльнае развіццё, перадавікі і наватары вытворчасці, дэмаграфія.

The BSSR in the First Post-War Decade: Hardships Due to Hitler Occupation and during the Renovation of the Economy (in Vitebsk Region)

Mandrik I.V.

Educational Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

Some aspects of the social and economic as well as the political development of the Republic in the first post-war decade are analyzed in a complex way. On the basis of documentary sources it is proven that the exhausted by war Belarusian people manifested a strong will, found strength in itself to cure deep wounds caused by Hitler Germany occupation in the shortest possible time. Most Belarusian people worked actively and hard, often without waiting for awards and material interest.

The purpose of the work is to find out and expose peculiarities of the economic, social, political and cultural development of Belarus between 1944 and 1955.

Material and methods. *Archival documents, collections of laws and decrees of the Party and state bodies, various publications of history and culture studies significance are used in the article. The historical, system, logical, comparative and problem methods are applied in the research.*

Findings and their discussion. *The transformation of Belarusian economy into peaceful development, which started in September 1943, was accompanied by hardships. The post-war industry and agriculture were taken back to the state of the 1920-s, while the standard of living (provision with foodstuff, clothes, footwear, medical service, material state of culture) – into the starting period of the revival after the Civil War. Society still felt psychological stress. There was still pain about those who had died, had been wounded or lost. Hundreds of thousands of the disabled stayed after the war, lots of families disappeared. Great losses caused by the war resulted in a long term unfavorable demographic situation. Especially significant was the shortage of male population. This resulted in a great decrease in childbirth.*

Everyday life of Belarusians at that time was also characterized by negative phenomena which stayed from the 1930-s. Transition to democratic relations in society was blocked by Stalin’s political leadership in the country.

However, with the advent of peaceful time the population of Belarus strived to quickly cure bad wounds of the war. Since the first liberation days workers and peasants had high personal responsibility for the revival of the country.

Conclusion. *The BSSR economy destroyed by occupants was in such a condition that to revive it great advances and many years of everyday hard work of the population were necessary. Transition to peaceful life was complicated. However, revival of the economy went at unprecedented rate. The post-war industry in Belarus developed on a higher technological base, at a faster rate, which exceeded the pre-war one. Increase in capital investments into agriculture, wider independence of kolkhoz farms stimulated the initiative for a more efficient management of this branch of economy. From 1953 to 1958 the development of the country’s agriculture was very fast, agricultural products were increasingly manufactured but significant drawbacks in the organization of labor on kolkhoz farms didn’t make it possible for them to be efficient. The post-war village was waiting for further changes both in agrarian policy and in the style of kolkhoz and sovkhos management.*

Key words: *revival of the economy, production and public activity, standard of life, industrial development, top workers, demography.*